Gepubliceerd in Wetenschapsbijlage NRC, 18 mei 2024 en op
https://mkatan.nl/nrc-columns/616-2024-05-wat-voor-frisdranktaks-wilt-u .

Wat voor frisdranktaks wilt u?

Martijn Katan

Het Ministerie van Financiën mailde me dat ze de suikertaks op dranken willen veranderen en dat ik commentaar mag leveren. Wat vind ik van hun nieuwe voorstellen?

Suikerhoudende dranken zoals vruchtensap en frisdrank zijn lekker zoet en je hoeft er niet op te kauwen, ze glijden zo naar binnen. De calorieën glijden mee naar binnen en daarom zijn suikerhoudende dranken dikmakers. Als de prijs omhooggaat zullen mensen er minder van drinken, een suikertaks leidt daarom tot minder obesitas en bijbehorende ziektes. De verhoging per 1 januari van de belasting op niet-alcoholische dranken werd dan ook gepresenteerd als een gezondheidsmaatregel. Mineraalwater werd uitgezonderd, dat is logisch. De zuivellobby wist ook chocomel en gesuikerde drinkyoghurt vrijgesteld te krijgen door te betogen dat zuivel zo belangrijk is als bron van eiwit en andere voedingsstoffen.

Dat was het eerste mankement van deze nieuwe 'frisdranktaks'. Erger is dat het suikergehalte van dranken er niet toe lijkt te doen, voor water met een smaakje en nul procent suiker geldt hetzelfde tarief als voor cola. Dat komt doordat het de regering niet echt ging om het bevorderen van de gezondheid; de belasting diende vooral om geld binnen te halen, dat gaven ze eerlijk toe.[1]

Deze drankenbelasting leidde tot heftige protesten. Het parlement nam er meerdere moties tegen aan en in de publiciteit werd hij met de grond gelijk gemaakt.[2] De regering komt nu met een grondig nieuw rapport.[3] Daarin beschrijven ze vijf verschillende scenario's voor een suikertaks op dranken. Verder moet de Kamer het zelf maar uitzoeken, de regering is demissionair en wil zich niet meer branden aan deze hete aardappel. Het nieuwe rapport stelt wel relevante vragen over hoe een suikerbelasting eruit moet zien.[4] Daarom is dit het juiste moment om die vragen door te nemen.

De eerste vraag is: moet de belasting, en dus de prijs van de drank, toenemen met het suikergehalte? Ja, nogal wiedes: als je suikergebruik wilt verminderen moet de belasting hoger zijn naarmate er meer suiker in zit. Dankzij zo'n getrapte belasting zouden we per persoon ruim een kilo suiker per jaar minder gaan eten.[5]

Tweede vraag: moeten melk en karnemelk belast worden? Daar zit immers melksuiker in? Maar melksuiker is geen gewone suiker, het is veel minder zoet. Daarom is melk geen zoete drank. Te veel melk drinken lijkt mij geen belangrijke oorzaak van obesitas[6] en een suikertaks op melk en karnemelk lijkt me niet zinnig.

De derde vraag betreft zuiveldranken waar gewone suiker aan is toegevoegd, zoals Fristi en chocomel. Die zijn nu vrijgesteld van belasting terwijl er even veel suiker in zit als in cola. Ze leveren wat eiwit maar dat is geen reden om ze vrij te stellen, want Nederlanders krijgen genoeg eiwit binnen.[7] Hoogstens hebben veganistisch etende ouderen wat extra eiwit nodig.[8] Appelsientje lift nu mee met de zuivel door een druppeltje melk aan zijn sinaasappelsap toe te voegen en zo de belasting te

ontwijken.[9] Andere producenten zullen volgen. Dat gat moet gedicht worden en de vrijstelling voor gesuikerde zuiveldrankjes moet vervallen.

Een vierde vraag betreft plantaardige melkvervangers zoals havermelk. Die worden nu wel belast. Er is geen bewijs dat ze dik maken maar dat is nooit goed onderzocht. Complicatie is dat er vele soorten plantaardige melk bestaan, sommige daarvan zitten vol goede voedingsstoffen en zijn gezonder dan gewone melk, maar andere zijn vooral water met suiker.[10] Je moet een leerboek voedingsleer een vergrootglas meenemen naar de supermarkt om uit te zoeken welk pak plantaardige melk de juiste samenstelling heeft. Daarom is het misschien niet zo'n slecht idee om plantenmelk voorlopig net zo te belasten als frisdrank. Vervolgens mogen de fabrikanten zorgen voor bewijs dat hun product niet dik maakt. Er moet ook een betrouwbaar keurmerk komen dat garandeert dat een plantenmelk evenveel eiwit, vitamines en mineralen bevat als echte melk en liefst ook de vitamine D en essentiële vetzuren die in melk ontbreken. En niet te veel suiker. Als dat allemaal rond is mag de belasting er weer af.

Tot slot de pure vruchten- en groentesappen. In vruchtensap zit dezelfde soort suiker als in frisdrank en het suikergehalte is vaak nog hoger. Er kan vitamine C in zitten en een beetje vezel maar dat maakt weinig uit; vruchtensap is een dikmaker[11] en moet gewoon belast worden, net als mengsels van vruchten- en groentesap. Groentesap is niet speciaal gezond,[12] dus belasten op basis van suikergehalte lijkt me OK. In pure groentesappen zit meestal weinig of geen suiker, dus die hebben van die belasting nauwelijks last. Wortel- en bietensap, waar van nature wel suiker inzit, zijn nu al zo duur dat een beetje belasting weinig uitmaakt.

Dat is hoe ik er over denk. Voor Kamerleden die dit lezen: ik ben voor scenario I van de regering maar zonder melk en karnemelk. De overheid wil ook graag uw mening horen, lezer. Die kunt u geven op internetconsultatie.nl. [13] Wie weet krijgt u de volgende keer dan ook een email, want met de suikertaks zijn we nog niet klaar.

---

[1] Ministerie van Financiën, 26 april 2024. Beantwoording vragen van het lid Kostić over dat Appelsientje de frisdrankentaks ontwijkt door koemelk aan een product toe te voegen https://open.overheid.nl/documenten/60f6d8b2-12b1-4b8a-bfcf-fc7b9ae155c6/file

[2] Het Parool, 10 febr 2024. Suikertaks levert staat bijna 400 miljoen euro op, maar maakt ons nauwelijks gezonder. www.parool.nl/nederland/suikertaks-levert-staat-bijna-400-miljoen-euro-op-maar-maakt-ons-nauwelijks-gezonder~b4ff63ac/

[3] Ministerie van Financiën, 26 april 2024. Contourenbrief gedifferentieerde verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken op basis van suikergehalte. https://open.overheid.nl/documenten/c590414c-ab15-4dd6-bbdc-9da6b63fcc50/file

[4] Voor achtergrondinformatie zie Bijlagen bij: Ministerie van Financiën, 6 juli 2023. Aanbieding onderzoek naar een gedifferentieerde verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken. www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/07/06/kamerbrief-oplevering-uitkomsten-onderzoek-gedifferentieerde-verbruiksbelasting

[5] M.Eykelenboom et al., RIVM, 26-06-2023. Onderzoek naar een gedifferentieerde verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken.

www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/06/01/bijlage-2-onderzoek-rivm-naar-een-gedifferentieerde-verbruiksbelasting

[6] Geng, Tingting, Lu Qi, and Tao Huang. 2018. "Effects of Dairy Products Consumption on Body Weight and Body Composition Among Adults: An Updated Meta-Analysis of 37 Randomized Control Trials." Molecular Nutrition & Food Research 62 (1): 1700410. https://doi.org/10.1002/mnfr.201700410 .

Opmerkelijk is wel dat melk net zomin lijkt te verzadigen als frisdrank. Soenen, Stijn, and Margriet S Westerterp-Plantenga. 2007. "No Differences in Satiety or Energy Intake after High-Fructose Corn Syrup, Sucrose, or Milk Preloads." The American Journal of Clinical Nutrition 86 (6): 1586–94. https://doi.org/10.1093/ajcn/86.5.1586.

[7] https://www.wateetnederland.nl/resultaten/energie-en-macronutrienten/normen

[8] Domić, Jacintha, Pol Grootswagers, Luc J C van Loon, and Lisette C P G M de Groot. 2022. "Perspective: Vegan Diets for Older Adults? A Perspective On the Potential Impact On Muscle Mass and Strength." Advances in Nutrition 13 (3): 712–25. https://doi.org/10.1093/advances/nmac009 .

[9] www.parool.nl/nederland/appelsientje-voegt-een-beetje-melk-toe-aan-sap-om-de-suikertaks-te-ontwijken~b2746c17/

www.rtl.nl/nieuws/binnenland/artikel/5439859/appelsientje-ontwijkt-verbruiksbelasting-door-toevoegen-melk

[10] https://mkatan.nl/nrc-columns/592-havermelk

[11] Rossi, Irene, Cristiana Mignogna, Daniele Del Rio, and Pedro Mena. 2024. "Health Effects of 100% Fruit and Vegetable Juices: Evidence from Human Subject Intervention Studies." Nutrition Research Reviews 37 (1): 194–238. https://doi.org/10.1017/S095442242300015X . Vruchtensap en suikerhoudende dranken zelfde effect op gewicht.

[12] Mayo Clinic, Aug. 23, 2023. Is juicing healthier than eating whole fruits or vegetables? www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/nutrition-and-healthy-eating/expert-answers/juicing/faq-20058020

Kendall Reagan Nutrition Center. June 2019. Is Juicing Worth the Squeeze? www.chhs.colostate.edu/krnc/monthly-blog/is-juicing-worth-the-squeeze/

www.voedingscentrum.nl/nl/gezond-eten-met-de-schijf-van-vijf/wat-staat-in-de-schijf-van-vijf-en-wat-niet/water-thee-en-koffie.aspx

[13] https://www.internetconsultatie.nl/contourenbriefverbruiksbelasting/reageren